

25 éves a fogászkepzés

A fogorvosképzés 1953-ban indult meg a fővárosban, s rá nyolc évre vette kezdetét a Szegedi Orvostudományi Egyetemen is a szakosított képzés. Korábban körzeti orvosok, vizsgázott fogások foglalkoztak fogorvoslással. Mára 3500 lakosra jut egy fogorvos, s ezzel Európában hazánk a szerény 18. helyet foglalja el. Magyarországon évente 120 fogorvos végzet a budapesti, a pécsi, debreceni és szegedi egyetemen. Ezzel éppen hogy lépést tud tartani az utánpótlás a korosodással járó veszteséggel. A fogorvoslás sajátos helyzetét jelzi, hogy Magyarország az általános orvosi ellátottság tekintetében Európa élvonalába tartozik, ám a fogorvosok létszáma csak Budapestest megeléged.

A szegedi fogorvosi szakon végzetek 70%-a a környező megyékben helyezkedik el. S ha már a százalékoknál tartunk: a fogászkepzés gyakorlatcentrikus, az órák

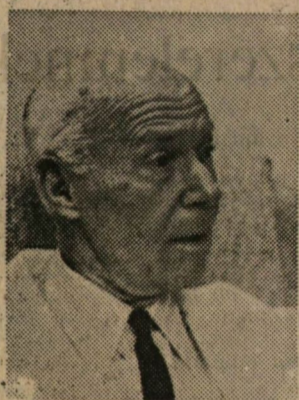
85%-a gyakorlati, 15%-a elméleti. Az oktatás intenzívitását bizonyítja, hogy minden öt hallgatóra egy gyakorlatvezető tanár jut, ám ez a tervek szerint rövidesen úgy módosul, hogy három hallgató munkáját irányítja majd egy oktató.

Az intézet kutató és oktató feladata összetetlenebb: legfontosabb kérdés a fogszuvasodás megelőzése. Ennek négy alappillére van: a táplálkozás szerkezetének megváltoztatása, a szájhigiéne (tiz éve egy esztendő alatt több televízió fogyott, mint fogkefe), a fluoridok alkalmazása általánosan és helyileg, valamint a megfelelő gyermekfogászati kezelés.

A szegedi Fogászati és Szájsebészeti Klinika az országban élenjáró a fejnaki daganatok kezelésében, és a krioterápiás (fagyasztásos) gyógyító módszer alkalmazásában.

Dr. Tóth Károly professzor:

„Kutatónak tartom magam, s nem tudósnak”

„Pitvaroson születtem 1914-ben, szüleim egyszerű falusi tanítók voltak. Korán előzvegyült édesanyám három gyereket nevelt föl. Egyetemi tanulmányaimat Szegeden kezdtem, de a fővárosban fejeztem be. Az történt velem, mint József Attilával: kirúgtak. Szerencsém csak az volt, hogy Szent-Györgyi Albert dékán elintézte, hogy Budapestre kerülhessek. Ott avattak orvosdoktorrá 1940-ben. A Stomatológiai Klinikán kaptam állást, s a szabályos hároméves kiképzés után tettem le a szakvizsgát. 1945-ben amerikai hadifogságba estem, utána nem vettek vissza a munkahelyemre. Makóra kerültem, abba a városba, ahol érettségiztem. Megnyitottam a magánrendelőmet, hogy máért krumpliért, húsert, csirkéért, tejért dolgozzam. Nemsokára OTI-állást ajánlottak föl, majd Hattyasi professzor a szegedi fogászati klinikára hívott, s itt dolgoztam 1950-től nyugdíjba vonulásomig, 1984-ig.

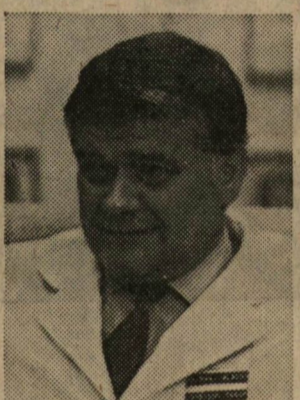
Végigjártam az egyetemi ranglétrát, 1962. őszén a II. számú Fogászati és Szájsebészeti Klinika vezetője lettem. 1963-tól háromszori meghosszabbítással kilenc éven át voltam az orvosegyetem rektora. Előtte dékánhelyettesi és rektorhelyettesi teendőket is elláttam. 1960-ban kandidátusi, 8 évre rá a tudományok doktora fokozatot értem el. A két fogászati klinikát 1973-ban egyesítették, s hogy nevében a szájbézbéti megelőzés szerepel, annak elismerésé, hogy bő évtized alatt sikerült elérnünk egyik célkitűzésünket.

Mi is volt akkor a programunk? Modern, a legkorszerűbb eljárásokat alkalmazó szájbézbézt kialakítása, s a különböző szakterületeket ellátó osztályok létrehozása. 1968-as programunk kimondta, hogy klinikáinknak minden fogászati és szájbézbéti funkciót el kell tudni látnia, s ezzel együtt a gyógyító munkát is mindig magasabb színvonalon kell folytatni. Úgy érzem, hogy ennek

az elvárásnak — nem utolsó sorban kiváló szakemberei révén — sikerrel megfelelt a klinika. Úgy gondolkozunk, hogy itt alkalmazott kutatást kell folytatni, az alapkutatókat majd elvégzik a gazdag nációk. Hogy szemléltessem, hogyan kapcsolódott a gyakorlatához a tudományos és kutatómunka, talán elegendő saját kutatási területe rövid ismertetése. Több átfogó vizsgálat után tisztán láttam, milyen rossz a magyar gyerekek fogazatának állapota. Kutatásaim eredményét akadémiai doktori díszsertációmiban: A fogszuvasodás epidemiológiája Magyarországon című, könyvalakban is publikált dolgozatomban foglaltam össze. A legfontosabb kérdés az volt, hogyan lehet kialakítani egy hatós megelőzési rendszert. Az egyéni módszerek mind megbuktak, ezért a só fluorozása látszott a legjobb megoldásnak. Húsz éve kezdtem el a sófluorozási kísérleteket. Elméleti megfontolások alapján előbb kilencéves 250 mg-mal kezdtem, majd 200 és 350 mg fluoridot adagoltam a lakossági sőhoz. A kísérleteket 1982-ben fejeztem be, következtetéseimet tavaly megjelent könyvemben foglaltam össze. Kísérleti csoportjainkba 1700 gyerek tartozott, s a vizsgálati eredmények bebizonyították, hogy a fluorid tartalmú ső bevitel, mint kollektív, automatikus és univerzális módszer nagyon jól szolgálja a megelőzést. Ma hazánkban 12 éves korban átlagosan 7-8 szavas maradófoqa van egy gyermeknek. A fluorozott ső általános elterjedése után ez a szám 2-3-ra csökkenne. Ha mást nem vesznek figyelembe, csak az anyagtakarékosságot, akkor (egy tízéves számítás szerint) évente másfél milliárd forintot takaríthatnánk meg. Ez a kutatás arra a fölismerésre engedett következtetni, hogy ha van a quóquitas egy területén hatásos megelőzés, akkor minden területen létezhet ilyen megelőzés, s az így megtakarított hatalmas összeg tulajdonképpen önellátóvá tehetné a quóquitasot. Az elmondottak alapján talán érthető, miért fogalmazok így: kutatónak tartom magam, s nem tudósnak. Amióta a szakmában dolgozom, mindig érdekelt minden apró részlet, minden olyan kérdés, ami bizonnyalanságot fedeztem föl. Kutatómunkámban ezek megoldására törekedtem”.

Dr. Mari Albert professzor:

„Fiatalságom az a hiba, amely napról napra csökkenni fog”

„Ugyanaz a kutatásról alkotott szemlélet, mint Tóth professzoré, hiszen az ő tanítványja vagyok. A Fogászati és Szájsebészeti Klinika az első munkahelyem, tehát belső nevelésnek számított. Kezdetül Tóth professzor volt a főnököm s tanítómesterem. De hogy a legelején kezdjem: 1942-ben születtem Szegeden, vasutas családban. Itt végeztem iskolámat, s az Általános Orvostudományi Kar elvégzése után kerültem ide a klinikára. A fogorvoslás tanulmányaim során kezdett el érdekelni, s nem volt kétséges számomra, hogy a végzés után itt szeretnék dolgozni. Alapképzésben részesültem, megismerkedtem a fogászat minden ágával. Fő kutatási és gyógyítási területem a fogpótlás, ezen belül is a rehabilitációs protetika (helyreállító fogpótlás). Ennek a szakágnak az a feladata, hogy a daganat műtét, vagy baleset után visszamaradt szöveti hiányok okozta működésbeli és kozmetikai zavart korrigálja fogpótlástani eszközökkel. Emellett konzerváló- és gyermekfogászzal is foglalkoztam, s azzal együtt, hogy a fogorvoslás minden területén jártasságot szereztem, e két osztályt veztettem. Kutatási területem a fogszuvasodás megelőzésével kapcsolatos vizsgálatokhoz kötődik.

Az élelmiszerek fluorid tartalmát vizsgáltam, s ez a kutatás (az ország egész területére kiterjedt. Megállapítottam, hogy az élelmiszerek fluorid tartalma nem magas — kevesebb, mint 0,5 mg kilogrammonként —, s az azokkal elfogyasztott fluorid mennyisége általában egyenletesnek tekinthető, tehát szervezetbe fogszuvasodás megelőzése céljából juttatott fluorid mennyiségét nem kell területenként változtatni. Jelenleg a megelőzés progresszív módszereivel foglalkozom munkatársaimmal.

Az optimális az lenne, ha 1 liter folyadék 1 mg fluoridot tartal-

mazna, de még 1,5 mg sem okozhat problémát. Ettől az értéktől kezdődhetne károsító hatás. Bebizonyosodott, hogy aki egész életében ilyen minimális fluorid tartalmú vizet fogyaszt, annak semmi baja nem lesz. Nem kell tehát tartani a fluoridtól, hiszen a legenyhébb mérgező adag 120 mg körül van, s a biztosan halálos dózis 2500 mg, de ehhez már 7 kg sőt kellene elfogyasztani.

Mindaz, amiről Tóth professzor és én is beszámoltam, hosszas kutatásaink eredményeit tükrözik. A bővebb tájékoztatás érdekében azonban el kell mondanom, hogy milyen preventív lehetőségeket vettünk figyelembe. A fluorid-tabletta alkalmazása mint egyéni módszer, azért nem tűnik hatásosnak, mert a gyerekeket nehéz rávenni a folyamatos szedésre. Ezzel kapcsolatban két dolgot kell megemlíteni. Először: a fogszuvasodás megelőzése csak az egészen kicsi gyerekeknél kezdve lehet hatásos, tehát a felnőttkori fluoridbevitel minimális sikert ígér, másodsorban: minden gyermeknél más-más mennyiségű fluorid-tartalmú tablettát szedését kell előírni. A víz fluorozása nagyon költséges lenne, hiszen minden vízműhöz egy fluorozó telepet kellene építeni, s akkor a tanúakon előkhöz még mindig nem jut el a hatóanyag. Ezért mondjuk azt, hogy a mindenki által fogyasztott asztali só fluorozása az egyetlen kollektív, univerzális és automatikus módszer. Csongrád és Bács-Kiskun megyében a tervek szerint már a közeljövőben forgalomba kerül a fluorid-tartalmú só.

Végezetül néhány szót hadd mondjak magamról, az intézeti légköréről. Széületesen gyors karriernek tűnik, hogy ilyen fiatalon, ilyen előd után tanszékvezető lettem. Egy jól szervezett, magas színvonalon működő intézetet átvenni mindenki számára nagy felelősség. Fialat koromból eredő tapasztalatlanságomat be kell pótolni. Fialat-ságom az a hiba — ahogy egyik miniszteri-umi kollégám mondta —, amely napról-napra csökkenni fog, s az az előny, hogy — ha egészségesem enged — hosszabb távon tervezhetek. Munkámhoz megkapom a szükséges támogatást munkatársaimtól. Tóth professzor olyan közösséget alakított ki, amé ritkaságszámba megy, szinte barátai, a kollégáimnál is szorosabb itt a kapcsolat”.

A változás lehetőségei a szakszervezetben

— Milyen várakozásokkal tekintenek az ezévi szakszervezeti választások elé, illetve várhatóak-e jelentősebb változások a szakszervezeti munkában?

— A szakszervezet igazán lényeges strukturális változásai a 80-as évek első felében következtek be. — mondja Bernáth Árpád tudományos főmunkatárs, a JATE szakszervezeti bizottságának bér- és munkaügyi felelőse.

Elsősorban a főbizalmi státus létrehozására gondolok, hiszen e tisztség betöltője sok feladatot vett át a munkahelyi döntőbizottságtól. Ebben az időszakban alakultak ki a tanszékcsoporthoz és a karokhoz ide kerültek a bérfejlesztésekre, jutalmazásokra vonatkozó döntések is, így a bizalmi főbizalmik szerepe megnőtt. A szakszervezet arra törekszik, hogy a tanszékcsoporthoz jelentősége az érdekvédelem más területein is fokozódjon. A változás lehetőségeit, a 80-as választásokkor még nem látták mindegyiket, de azóta már ismertté vált a funkciók megnövekedett szerepe, a nagyobb tét, a szakszervezetnek immár a tagság számára is érzékelhető hatáskörnövekedése nyilván feszültebbé teszi az ideai válaasztásokat.

— A JATE szakszervezeti bizottsága miként él, illetve kíván élni e megnövekedett hatáskörrel?

— Az egyetemnek törekednie kell arra, hogy önállóságát növelje, és ebben a szakszervezetnek is szeretnet kell vállalnia. Gondolok itt például a létszámok megoldására. Egyszerűbb és igazságosabb lenne, ha a

státusok újraelosztása nem a miniszteriumon keresztül, hanem az egyetemen belül, a szakszervezet egyetértésével történne, hiszen nyilvánvaló, hogy a hallgatói létszám változása, illetve a tudományok változó jelentősége szerint módosulnak a tanszékek létszámigényei is.

1983 óta az egyetemen decentralizált bergazdálkodás folyik, s ez nem csak az önállóan gazdálkodó egységek, hanem az egyetemi szintű vezetés felelősségét is növeli. Az önálló gazdálkodás segít feltárni a tartalékokat, de erre nincs minden egységnek egyenlő esélye. Ha egy egység tartósan nagyobb megtakarítást ér el, akkor módosítani kell a bérleírányzatot azon elv értelmében, hogy „egyenlő munkáért egyenlő bért” fizessenek.

Az egyetem nem várhat tétlenül arra, hogy az állami költségvetés arányai megváltozzanak, nem várhat addig, amíg felülről változtatnak már-már lehetetlen anyagi helyzetén. Tudatában kell lennie annak, hogy egy komoly szellemi potenciált képvisel, és felkészültséget — még ha ez nem is tartozna feltétlenül a feladatai közé — gazdaságilag is fokozottan hasznosítania kell. A központi vezetés kevésbé érzékeli a felsőoktatás, az oktatói gárda gondjait, hiszen itt nincs olyan mértékű elvándorlás, mint amilyen például a középiskolák tanári karában. Csakhogy az egyetemről az emberek nem a lábukkal mennek el, hanem a fejükkel.

L. A.

Irodalmi Kávéház

A nyári szünet után idén novemberben és kivételesen keddi napon indul a Royal Kávéház és a TIT közös szervezésében az Irodalmi Kávéház. A program: november 12-én környezet-és természetvédelem a Dél-Alföldön címmel rádiófelvétellel egybekötött előadás.

November 18-án a Tömörkény Gimnázium és Szakközépiskola művészeti tagozatos hallgatói mutatkoznak be. November 25-én Szegedi Egyetem est lesz, melyen a város nyilvánosságának is bemutatkozik. A műsorok a szokott időpontban este 6 órakor kezdődnek.

Műsorajánlat

A Collegium Artium-et Politechnikum évvégi programja: A zenetudományi szekcióban november 19-én, este 8 órakor az Aulában Schütz és Scarlatti est. Közreműködnek: Bódás Péter és Delley József zongoraművészek, a Bartók Béla Enek-kar, vezényel: Rozgonyi Eva. A képzőművészeti szekcióban november 12-én Szabó András diaporámá estje, november 26-án Kass János grafikai művészete. Az előadások helye: Béke épület Béke tanterem (Rerrich Béla tér) este 8 órakor. A színhadtudományi szekcióban „Szinházszinálók vidéken” sorozat előadói: november 28-án Acs János főrendező, december 3-án Ascher Tamás főrendező, december 10-én Keleti István igazgatórendező. Az előadások helye: Irinyi Kollégium társalgója (Április 4. útja 4.), este 8 órakor.

Vallástörténeti szekcióban november 21-én A kereszténység elterjedése címmel Dr. Horváth Pál, az MTA Filozófiai Intézetének tudományos főmunkatársa tart előadást az Irinyi Kollégium társalgójában este 8 órakor. November 20-án teológiai irányzatok a XIX. században (katolikus) címmel Dr. Benyik György ad elő. November 27-én a XX. századi protestáns teológiai irányzatokról hallhatnak az érdeklődők. December 11-én

Kis vallások, szekták, szokások címmel Dr. Varga István megyei egyházügyi titkár tart előadást. A három előadás helye a Móra Kollégium (Közép fasor 31-33.) társalgója este 8 órakor.

A Collegium Polytechnikum programjában „Vallások munkájukról Állami díjasaink” című sorozatban november 11-én dr. Márta Ferenc akadémikus, november 18-án Dr. Venetianer Pál egyetemi tanár, december 2-án dr. Ferenczy Lajos tanszékvezető egyetemi tanár lesz a vendég. A Herman Ottó Kollégium társalgójában este 8 órakor. A Film-észtétikai Kör programjában „A Westerntől a krimiig” sorozatban november 16-án a Londoni randevú című angol filmet, november 23-án a Manderley-ház asszonya című amerikai filmet és november 30-án az Alibi című francia filmet vetítik az Auditorium Maximumban fél 3-kor. A Forum Artium sorozatban Kosztolányi Dezsőről dr. Király István akadémikus és „Hol tart ma a magyar irodalom?” címmel dr. Bata Imre docens tart előadást egyelőre meghatározatlan időpontban és helyen. Az Art Kinoban az olasz neorealizmus filmjeit mutatják be november 15-én, 22-én 29-én és december 6-án este 7 órakor az Auditorium Maximumban.